

Praktijkcasus: De strafrechtketen

De strafrechtketen is een zeldzaam voorbeeld van een échte keten: meerdere organisaties werken aan één proces. Een zaak begint bij de politie, die strafbare feiten constateert. Vervolgens gaat die zaak naar het Openbaar Ministerie (OM), die verschillende verdachten voor de rechter brengt. De rechter doet over die verschillende verdachten uitspraak, zoals een vrijheidsstraf of een schadevergoedingsmaatregel. De vrijheidsstraf wordt weer uitgezet bij de politie, die de veroordeelde oppakt en laat insluiten bij de Dienst Justitiële Inrichtingen. De schadevergoedingsmaatregel, daarmee gaat het Centraal Justitieel Incassobureau aan de slag.

Om dat goed te laten functioneren, zijn begrippen vereist die voldoen voor de taken van elk van deze organisaties. Daar is nog een wereld te winnen. De politie is bezig om een incident als geheel op te lossen en aan te tonen. Het OM wil verdachten voor de rechter brengen. In die ene zaak van de politie kunnen vijf verdachten zitten. Van één verdachte liggen misschien nog vier zaken die gecombineerd worden. Een andere verdachte blijkt misschien toch niet verdacht, één zaak is niet zo sterk en zo blijven er drie verdachten over. Zo wordt één zaak bij de politie, in combinatie met vier zaken uit het verleden, drie zaken bij het OM. Dat is lastig én heeft gevolgen aan het eind van de rit. De politie moet de slachtoffers informeren en gegevens wissen, maar “in de praktijk vindt de politie haar zaken lang niet altijd terug.” Omdat eenzelfde probleem zich voordoet tussen OM en zittende magistratuur is het niet mogelijk om de resultaten van de keten te laten zien. “We stoppen daar miljarden in, maar we kunnen geen geaggregeerd beeld leveren. Dat is armoede,” zegt een voormalig beleidsadviseur strafrechtelijk beleid en keteninformatisering.

Dit is echter slechts een voorbeeld. Er is grote maatschappelijke winst te behalen als de betekenis van een gegeven helder is en voldoet voor de functies van alle organisaties die het gegeven gebruiken. Zodra meer organisaties een gegeven gebruiken, worden de eisen daaraan namelijk meer divers. Een gegeven als “identiteit” maakt dat helder. Binnen het strafrecht hoef je alleen te weten dat de verdachte dezelfde persoon is als degene die het feit heeft gepleegd. Als er biometrie is, zoals vingerafdrukken of dna, kan dat heel zeker zijn, zonder dat je weet hoe die persoon heet. Als die persoon vervolgens in de gevangenis zit, is alles goed gegaan. Maar zodra we de naam op het vonnis breder gaan gebruiken, zoals voor een Verklaring Omtrent het Gedrag (VOG), bij immigratie, een uitkering, een toeslag of in het sociaal domein, dan wordt het heel belangrijk hoe die persoon heet en dat we zeker weten of dat klopt. Een verkeerde naam heeft dan zowel gevolgen voor de veroordeelde als voor degene van wie die naam is. De veroordeelde kan wèl een VOG krijgen, terwijl dat niet zou moeten, en een onschuldige derde leidt schade.

Door breder gebruikt ontstaat een verantwoordelijkheid over de grenzen van organisaties en staatsmachten heen. Zonder afspraken zijn correctie en herstel voor het slachtoffer niet mogelijk en krijgt de veroordeelde rechten die hij niet verdient.

Behalve de maatschappelijke betekenis zijn heldere begrippen die voldoen voor alle gebruik van gegevens van belang voor organisaties zelf. Er zijn vele redenen waarom organisaties hiervoor graag hun eigen software ontwikkelen. Autonomie en wendbaarheid zijn er twee, maar ook beheersing van zowel het project als het borgen van (geen) toegang tot gegevens en het gebruik daarvan. Dat is veel eenvoudiger te realiseren met heldere afspraken over uitwisseling, betekenis en wanneer een gegeven een nieuw gegeven wordt. Op dezelfde manier zijn ook afspraken die correctie en herstel mogelijk maken van belang voor organisaties zelf, want “de hoeveelheid geld die gaat zitten in dingen overdoen, het is nauwelijks te overschatten.”